

Yüzyılın Özgürlük Akışına Güçlü Katılan Feminizmi Tartışabilmek

Jineolojî Dergisi: *Temmuz ayında Jingeh Yayınları'ndan Jineolojî Akademisi adına kaleme aldığımız Demokratik Modernite İnşasında Feminizm kitabında tartıştığınız konuların, toplumsal hareketleri ele aldığımız bu dosyaya oldukça katkı sunacağını düşünerek bu söyleşiyi yapalım istedik. 21. yüzyılın kadın devrimleri yüzyılı olarak belirginleşmesi feminist harekete ve kadın hareketlerinin genel durumuna gözleri çevirmiş durumda. Kitabın adından yola çıkarak şu soruyla başlayalım: Demokratik modernitenin bir kadın modernitesi olarak tanımlanmasının somuttaki karşılığı nedir?*

Hêja Zerya: Bu bağ tarih yorumumuzla, toplumsal sorunun ortaya çıkış nedenlerine ilişkin tespitimizle yakından bağlantılı. Marksizm, tarihi sınıf mücadeleleri tarihi olarak yorumladı. Sınıf çelişmesini esas çelişki olarak belirlemek yetersiz kalmakta, hatta üstünü örtmekte. Demokratik modernitenin demokratik ekolojik kadın özgürlükçü paradigması esas çelişkinin cinsler arası çelişkide yattığını ve ilk sömürünün kadın, kadın emeği ve toplumsallığına dayatılan sömürü olduğunu ortaya koyuyor. Kadını “ilk sınıf”, “son sömürge” olarak tanımlayan Christine Delphy ve Maria Mies gibi feminist düşünürlerin yorumuyla örtüşen yanları olmakla birlikte bu tespitleri yetersiz gören, aşan bir yorum ve bakış açısıdır. Radikal feminizm de temel çelişkinin cinsler arası çelişki olduğunu ileri sürmüştü. Abdullah Öcalan kadını “ilk ve son sömürge ulus”, “toplumun özü ve tortusu”, “sosyolojinin özü” olarak tanımlayarak devletli sistemin kadın ve toplum kırımını birlikte geliştirdiğini ortaya koydu. Demokrasi sorununun, ekolojik sorunun bu kırımın bir parçası olduğu tespitini yaptı. Sistem karşıtı, farklı yelpazeye sahip kesimlerin görüşlerini de irdeleyerek yeni bir senteze ulaştı ve yeni bir paradigmanın, demokratik toplum paradigmasının temeli yaptı. Demokratik modernite paradigması kadın sömürüsü ve köleliğini toplumsal sömürü ve köleliğin kaynağı olarak ele alıyor. Bu kaynağı kurutacak olan kadının kölelik ve direniş tarihini aydınlatan kadın özgürlükçü düşünce ve mücadeledir. Kadın özgürlüğü toplumsal aydınlanmanın ve özgürleşmenin yol haritası, ekolojik ve özgür yaşamın kaynağıdır. Demokratik modernitenin aynı zamanda kadın modernitesi olması kadın hakikati etrafında özgür toplumsallığın yeniden örülmesiyle bağlantılı. Kürdistan özgürlük mücadelesi, yarattığı toplumsal dönüşüm ve Rojava'da gerçekleşen kadın devrimi bunun ispatıdır.

Jineolojî Dergisi: *Tarihe yaklaşım dediniz. Bu yorumu, tarih tezini kısaca açabilir misiniz?*

Hêja Zerya: Demokratik modernitenin tarih tezi insanlık tarihinin iki büyük cinsel kırılma süreci ile kadın aleyhine devlet-kent-sınıf üçlüsünü güçlendirme temelinde kırılmaya uğradığı tespitine dayanıyor. Emek ve beden sömürsü, cinsiyetçi ideolojiler bu kırılmalar üzerine yükselir, kadın köleliği mitoloji, tek tanrılı dinlerin çıkış sürecinin ürünü. Bu kırılma felsefe ve bilim yöntemi ve yoluyla meşrulaştırılır, derinleştirilir. Ataerkil sistemin temeli olan bu kırılma ve kırım sistemini aşma sürecini üçüncü büyük cinsel kırılma olarak tanımlıyoruz. Bu kırılma kadın lehine, erkek aleyhine gelişmekte. Devlet ve iktidar aleyhine toplum lehine gelişimin kaynağı. Devlet, iktidar, erkek egemen zihniyet ve sınırlarını aşma temel mücadele alanını oluşturuyor. Demokratik ekolojik kadın özgürlükçü paradigmanın tarih tezi kadın doğası, hakikati aydınlandıkça toplumsal aydınlanmanın gerçekleşeceği üzerine kurulu.

Bu büyük kırılmanın açığa çıkardığı kadın devrimleri çağının tanıkları ve yaratıcılarıyız. Bu kırılma sonucu gelişmekte olan kadın devrimleri çağı ve demokratik modernite inşasında feminist kuram ve hareketin rolünü oynayabilmesi önem taşıyor.

Jineolojî Dergisi: *Bu kırılma sürecinin karakterini biraz açar mısınız, merkezi neresi? Feminizmin açığa çıkardığı birikimin kadın lehine gelişen bu sürece katılımı nasıl olacak?*

Hêja Zerya: Ortadoğu devlet-iktidarın çıkış merkezi. Özgürlükler lehine gelişen üçüncü kırılma insanlık tarihi boyunca bu merkeze karşı büyük mücadelelere sahne olan Kürdistan coğrafyasında vücut bulmakta. Devletleşmemiş bir halk ve kadın hakikatinin elli yılı bulan varlık ve özgürlük mücadelesinin ulaştığı aydınlanma ile yaşam buluyor. Bu aydınlanmanın karakteri toplum, doğa, kadın kırımını çözme-aşma mücadelesi ile şekilleniyor. Ezilen, sömürülen, dışlanan ve yağmalananın hakkını teslim etme ve yaşanılır kılmaya dayanan bir paradigmanın ürünü. Kadın, toplum ve doğa diyalektiğini yeniden kurmaya dönük tüm çabaları kapsıyor.

Farklı isimlendirmelere ayırıştırmadan feminist hareketi bütünlüklü ele aldığımızda her aşaması bu mücadele alanlarını tanıma, tanımlama, yol ve yöntemini geliştirmenin arayışı ile örülü. Bu örgüde başlangıçtan itibaren kadını cins temelli tanımlamanın yarattığı bir kriz var. Kadıncılık olarak öne çıkıyor. Bu krizi aşmaya dönük gelişen Marxist, sosyalist, ekolojist, anarşist, anti-sömürgeci, radikal feminist eğilimlerin

kadın kimliğini tanımlama, mücadele yol ve yöntemlerini buna göre belirleme çabası hep var. Bu çaba modernist düşünceyi, devlet ve iktidarı aşarak kadının toplumsal kimliğini tanımlamada parçalı kaldı. Bütünlüklü ele alma yerine bir yönü öne çıkarma sorunu aşılamadı. Toptancı yaklaşıma adına yola çıkan farklılıkçı eğilimler de modernizmi aşma adına postmodernist, liberal ideolojinin sızmalarını meşrulaştıran bir rol oynamaya devam ediyor. Zaten liberal özgürlük arayışı, bireyciliğin açtığı yaralar kanamaya devam etmekteydi. Şimdi kangrenleşmeye doğru giden bir tehlikeden bahsetmek mümkün. Devletli sistem ideolojik, politik müdahaleleri, sızma yöntemi ile radikal düşünce ve politik mücadele hattından uzaklaştırmayı sistematik hale getirme uğraşındadır.

Jineolojî Dergisi: *Feminist hareketin yaşadığı parçalılığın kuramsal ve örgütsel anlamda tartışılmasına ve aşılmasına bir katkı olarak değerlendiriyorsun kitabı. Günümüzde hangi eksen üzerinde geliyor bu parçalılık? Hangi konulardaki ayrışma daha fazla öne çıkıyor?*

Hêja Zerya: Bu cevaplama çok zor bir soru, bahsettiğim kangrenleşme tehlikesinden kaynaklı. Renk ve biçim değiştiren liberal eğilim, özgürlük, birey, farklılık, kimlik/kimiksizlik, cinsiyet/cinsiyetsizlik vb. adı altında yoğun bir sızma halinde. 1970’li yıllarda siyahları, yoksulları, doğa tahribatını görmeyen Batı merkezli, beyaz, orta sınıf feminist eğilim eleştiri konusuydu. Eleştiriler bu eğilimi aşmanın kuramına, mücadelesine yol açtı. Sömürgelere ve sömürgeci savaflara, işgal ve tecavüze yönünü dönen post-kolonyal eğilim gelişti. Feminist mücadeleyi cins kimliği ve buna bağlı hak talepleri ile sınırlandırma, toplumsal kimlik anlamına gelen çoğul kimliklerini sahiplenmeme eleştirileri öne çıktı. 1980’ler sonrasına aynılık/farklılık tartışmaları yön verdi. Aynılaştırıcı etkiye yol açtığı iddiası ile başlayan cins kimliğini sorgulama, cinsiyet-toplumsal cinsiyeti aynılaştırarak cinsiyeti sorgulama ve “aşma”ya dönüştü. 2000’lerde Batı merkezlilik, oryantalizm eleştirileri paralelinde İslami eğilim ortaya çıktı.

Devlet feminizmini eleştiriye tabi tutanlarla devlet zeminine tutunarak ulus-devlet politikalarına ayak uyduranlar arasındaki uçurum derinleşmiş durumda. Akademik alana sıkışarak kadından, toplumdan ve yaşamdan kopuk fikir üreten, söylem dilini geliştirenlerle kadın ve toplum sorununa ortak çözüm arayanlar arasında da bir gerilim var. Milliyetçi, sömürgeci, emperyalist politikalarla uzlaşan eğilimlerin yanında küresel kapitalist sömürgeciliği, devlet feminizmini aşma arayışına hız verenler var. Feminist hareketin özellikle son on yılın anti-faşist, anti-kapitalist, anti-

sömürgeci eğilimi, liberalizmin etkileme düzeyini sorgulama ve aşma arayışı önemli. Kapitalizmi sorgulamanın ataerkil sistem sorgulamasıyla paralelliği, toplumsal mücadele taleplerini de içeren feminist eğilim grev ve yürüyüşlerde öne çıktı. Bunun süreklileşen bir örgüt ve eylem gücüne dönüşen politik stratejilerle tamamlanma ihtiyacı var.

Post-feminizmle kadıncılık eleştirisine cevap olmak isteyen queer eksenli eğilim, her bireyin cinsel tercihi ve feminizmine indirgenen bir tanımsızlığa evrilmiş durumda. Bu dayatma bireye veya sıradan bir tercih meselesine indirgenemeyecek kadar önemli ideolojik bir yanılsamaya işaret ediyor. İnsan bireyini cinsiyet ve cinsel eğilim sınırında tanımlama ısrarı yeni Freudculuğun bir versiyonu olarak toplumsallığı, kültürel değerleriyle varlık bulan insan gerçeğini göz ardı etmekte.

Farklılığı, özgürlüğü bireye, cinsel tercihe indirgeme, bireyi toplumsal kimliğinden arındırma, tarihsiz ve geleceksiz kılma, savunmasız, düşüncesiz, örgütsüz, eylemsiz kılma etkili liberal politika olarak gündemde. Queer teori ile yapıbozumuna uğratılmakla uğraşılan feminist özne, ataerkil sistemin her tür saldırısına maruz kalmaya devam etmekte ve saldırının düzeyi kırım-soykırım düzeyine varmış durumda. '70'li yılların özgürlüğü cinsel özgürlüğe indirgeyen eğilimi, günümüzde özgürlüğü cinsel tercihle özdeşleştirmiş durumda. İnsan bireyini tarihsel, toplumsal özelliklerinden kopararak biyolojik nesne düzeyine indirgeyen, "kadın" veya "erkek" adlandırmasını küfür, faşizm olarak değerlendiren türden heteronormativite eleştirisi, feminist hareketi güçten düşürdüğü gibi ideolojik, politik ve bilimsel olarak da yanlış bir eğilimdir. Bazı feminist çevrelerin; kadını özne olmaktan çıkararak queer eğilimin feminizm değil başka bir politikanın alanına girdiğine dönük eleştirisini önemsemek gerekiyor. Post-feminizmin öncülüğünü yapan Judith Butler da önerdiği yeni manifestoyu farklı cinsel eğilimlerin manifestosu olarak tanımlar. Diğer yandan norm haline gelen kadın özneyi muğlaklaştırarak aşmayı amaçlarken yerine neyi koyacağını netleştirmeme durumu feminist harekete zarar vermektedir. Ataerkil sömürünün modernite merkezlerinde aşıldığı yaklaşımı devletli sistemi meşrulaştıran, kadın emeği ve bedenine uygulanan devletçi-cinsiyetçi şiddet ve sömürüyü görünmez kılan, özgürlük arayışını muğlaklaştırarak yönünü saptıran bir rol oynamaktadır. Bu eğilimin feminist hareket içinden çıkan bir karşı-devrim olduğu, feminizmin öznesini ve mücadele zeminini yok ettiği değerlendirmeleri tespitini ötesine geçerek pratik, politik karşılığı olan bir mücadeleye evrilmesine ihtiyaç vardır. Bu mücadelede yaşanan gecikme de parçalılığı daim kılıyor.

Jineolojî Dergisi: *Feminist hareketin tarihine baktığımızda birleşik, bütüncül bir hareketten bahsedebilir miyiz? Yoksa günümüzde eleştirdiğimiz parçalılık öncesinde de görülen bir karakter miydi?*

Hêja Zerya: Başlangıçta bu düzeyde parçalılık yoktur. 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl başlarında kadının erkekle hukuksal eşitliğine, hak taleplerine kilitlenen liberal-aydınlanmacı eğilim ile kadını erkeğe eşitlemeye karşı çıkan, kadın eksenli yoğunlaşmayı öne çıkaran kültürel eğilim arasında da çatışmalar vardı. Giderek feminist kuram ve eylemde kadını cins kimliği olarak ya da toplumsal kimlik olarak tanımlama ideolojik, politik bir gerilim nedenidir. Toplumsal kimliği tanımlamada atılan her adım farklı bir eğilim ve tanıma yol açmış olsa da bütüncül arayışın doğal bir sonucu olarak da yorumlanabilir. Bu adımlar liberal, Marxist, varoluşçu, sosyalist, ekolojist, etnik, inançsal, kültürel vb düşünce ve ideolojilerle temas ile yeniden yoğrulan feminist kuram, örgütlenme ve mücadeleye yön verir. Bu temas süreçleri toplumsal mücadelelerin yükseldiği ve kadını toplumsal kimlik ve öncülüğünü tanımlamaya zorladığı süreçlerdir. Önemli olan bu özneleşme, özgürleşme süreçlerinde sömürü ve köleliğe karşı radikal demokrasi mücadelesi etrafında kenetlenen demokratik ittifakı örebilmektir.

Jineolojî Dergisi: *Bu parçalılığın kadın mücadelesi üzerindeki etkileri nelerdir ya da ters bir yerden kuralım soruyu; parçalılık ve çeşitlilik ya da renklilik arasındaki fark nedir? Mevcut durumun çok renklilik değil de parçalılık olarak tespit edilmesinin nedeni ne?*

Hêja Zerya: Tam da bunu ifade etmek istedim. Sondan başlarsak cevaplamaya çok renklilik, çoğul kimlikleri tanımlayan ve sahiplenen radikal bir mücadele içinde anlam bulur. Yani toplumsal kimlik tanımında öne çıkan sınıfsal, ulusal veya ırksal, inançsal, kültürel vb yönler baskı ve sömürünün dayatıldığı noktadan yola çıkan feminist örgütlenme ve mücadelede yan yana gelebilmektir. Çeşitliliği yaratan toplumsal ve kültürel kimliğe sahip kadın gerçeğine ulaştıran örgütlenme ve mücadele zeminedir. Zenginlik, renklilik buradan beslenir. Sistem karşıtı, kapitalizme, faşizme ve sömürgeciliğe karşı kadın ve toplum özgürlüğünü savunan, özgür yaşam ve gelecek iddiası olanların renkliliği, çeşitliliği ve farklılığı bu zenginliği yaratır. Netleştiren radikal bir düşünce, örgütlenme ve mücadele olmazsa buradan ancak kaos çıkar. Şu an sistem karşıtı örgütlenmelerden tutalım, feminist örgütlenme ve hareket içinde yaşanan çelişki, çatışma, küçük ve etkisiz gruplara ayrışma bunun ifadesidir.

Kapitalist modernist düşünce ve yaşam anlayışı, devlet ve iktidarcı sistemin cinsiyetçi dogma ve kalıpları ile mücadele etmeden, liberalizmin sunduğu birey ve özgürlük anlayışını aşmadan parçalılık aşılamaz. Her bireyin bir feminizmi olduğu bireycilik fetişizmini aşan toplumsal özneleşme ihtiyacı var.

Jineolojî Dergisi: *Peki ortaklaşma, ortak yönler neler, nasıl çoğaltılabilir?*

Hêja Zerya: Çoğul kimlikler üzerinden geliştirilen farklı kuramsal ve örgütsel oluşumları farklılık fetişizmine dönüştürmeden kadın ve toplumsal özgürlük mücadelesine akıtan ortak yolu bulmak parçalılığın önüne geçer. Feminist kuram ve politikanın temel tikanıklık noktası burada yatmaktadır. Maria Mies gibi bazı feministler de farklı adlandırmalar ve küçük gruplara ayrışmanın feminist harekete zarar verdiğini, enerjisini tükettiğini, devletli sistemin liberal etkilerine açık hale getirdiğini dile getirmektedir. Hannah Arendt devletli sömürü sistemi hangi noktadan saldırıyorsa, o yöne dönük kimlik mücadelesinin yadırganmaması ve sahiplenilmesinin önemini dile getirir. Yahudi olmaktan kaynaklı saldırılar karşısında ulusal kimliğini savunur. Kürdistan özgürlük mücadelesinde Kürt kadınlarının ulusal mücadele yönünü öne çıkarmaları Türkiyeli feminist çevrelerde milliyetçilik eleştirisi ile karşılanmıştır. Bu tutum kültürel soykırım kısılcığında olan bir halkı, kadını görme, hissetme ve ortak mücadeleye yönelmenin önünü alan bir egemen ulus eğilimine dönüştü. Milliyetçi eleştirisi yapanlar milliyetçilik pozisyonunu aşamadılar. Oysa yanı başında yaşanan günlük tecavüz, katliam ve soykırım saldırısını görmek ve karşı durmak devleti en zayıf noktasından vurabilir, halkların kardeşliği ve ortak mücadelesine büyük katkı sunardı. Türkçü, cinsiyetçi faşizmin inkâr ve imha saldırılarına karşı varlığını güvenceye almadan özgürlüğünü sağlamanın halk olarak mümkün olmadığı gibi kadın olarak hiç mümkün olmadığını günlük kanıtlayan soluksuz bir mücadele gözler önündedir.

Ortaklık için küresel kapitalizmin sömürü ve sömürgeci sistemi arasında bağ kurmak önemli. Modernite merkezlerinde bedeni cinsel metaya dönüştürülen, emeği sömürülen kadın ile sömürge ülkelerde emek-beden sömürsünün en kaba, açık baskı ve şiddetine maruz kalan kadın gerçeği madalyonun iki yüzünü oluşturuyor. Emek-beden sömürsü ile küresel kapitalist sömürüye birlikte karşı durmak ortaklaştırır. Doğaya, toplum ve kadın doğasına dayatılan tahribat ve kırıma karşı mücadele ortaklığıdır bu. Kadın kırımına dayanan hiyerarşik sistem ve ilişkileri, iktidarı aşmada mücadele deneyimlerinden ders çıkararak birbirinden güç almak, birlikte güçlenmektir. Liberalizmin sert/yumuşak sömürü yumruğuna aldanmayan ortak bir

duyarlılık içinde kadını toplumsal kimliğine kavuşturan özgürlük perspektifi ve mücadelesinde birlikte yol almaktır.

İki yüzyılı aşan feminist hareket bu bağı güçlü kurarak liberalizmin sızma ve parçalama oyunlarını, siyasetini bozarak modernist Batı düşüncesinde ve ataerkil sistemdeki kırılmada etkili bir rolün sahibi olabilir. Doğu-Batı sentezi ile demokratik, toplumsal, özgürlükçü zihniyetin gelişimine büyük katkı sunar. Üçüncü büyük cinsel kırılmada demokratik toplumsal inşaya hizmet edebilir.

Jineolojî Dergisi: *Buradan şöyle bir soruyla konuyu derinleştirelim istiyoruz. Böyle bir mücadeleye girecek hareket için politik özne tanımı önemli. Feminist özne konusu, yani kadın kimliği ve politik özne tanımına ilişkin feminist hareket içinde yürütülen tartışmalarda hangi yaklaşımlar öne çıkıyor? Jineolojî bu tartışmalara hangi perspektiften dahil oluyor?*

Hêja Zerya: Kadın kimliğini tanımlama biçimi yürütülen mücadelenin yönünü, amacı ve hedefini belirlediği için kimlik, yani özne tanımı önemli ve kader tayin edici. Feminist hareketin gelişim evrelerinde başlangıçta eğitimden çalışmaya, siyasete kamusal haklardan yararlanamayan kadının hukuksal eşitlik mücadelesi ön plandaydı. Kadın, haklarından mahrum bırakılan toplumsal bir kesim olarak ele alınmakta, cins kimliği öne çıkmaktadır. Çünkü açık bir sömürü, ezilme ve dışlanma söz konusudur.

20. yüzyılın ikinci yarısında sosyalist, ekolojist, anarşist, ırk boyutunu öne çıkaran toplumsal, ulusal, sınıfsal mücadele ile bağ kuran kuram ve politika gelişmesine rağmen feminizm “kadıncılık” sınırını aşamadı. Çünkü baştan itibaren cins kimliğini öne çıkaran, sömürü düzeninin kaynağına inemeyen, erkeğe yönelen, devlet ve iktidarı sorgulamayan bir yaklaşım var. Böyle olunca Abdullah Öcalan’ın da dile getirdiği gibi “erkeğin ezileni” gibi bir problem öne çıkar. Erkek eşitlendi mi sorun bitecek gibi, ama hem bu eşitlik göreceli ve sorunlu hem güç-iktidar yarışında kanakandırılan erkek sorunlu. Bu durum devlet, iktidar, hiyerarşi, sınıf çelişkisini örten bir sonuca götürür.

Radikal feminizm, liberal ve sınıf eksenli Marxist eğilimi aşmaya yoğunlaştı ve cinsler arası çelişkiyi temel aldı, ama erkeği dışlayan yön öne çıktı. Ev içi ilişki, cinsel sömürü ve şiddeti sorguladı, kadının bedeni hakkında söz ve karar sahibi olması vb birçok konuda bilinç ve eylem düzeyi de gelişti. Ama çoğu zaman erkek düşmanlığı olarak tanımlandı. Erkeği de dönüştüren ve toplumsal özgürlüğün gelişimine öncülük eden bir misyon biçmedi kadına. Kadın dili, dünyası, ilişkisini

önerirken toplumu bir kenara iterek marjinal yaşam ve ilişkileri meşrulaştıran bir etkiye yol açtı.

Liberal eğilim, bir yönüyle feminist kimlik siyasetini sorgularken diğer yönüyle kadını ısrarla cins-cinsiyet kimliği sınırında tutarak toplumsal kimliğini muğlaklaştırmaya kilitlenmiş durumda. Toplumsal kimlik tanımı toplumsal özgürlük mücadelesi ile bağı somutlaştırdığı için bunu özel olarak devrede tutuyor. Toplumsal veya çoğul kimlik tanımı kuramsal, kurumsal ve eylemsel hareket alanını cins sınırlarından çıkararak bir tanımlamadır. Tanımlama cins sınırında kaldığında marjinalize olma kaçınılmaz oluyor.

Farklılıklara odaklanmanın farklılık fetişizmine dönüşmüş olması, kadın kimliğine yönelen saldırının bireye yönelen saldırıya indirgenmesi ve bireysel mücadele ve özgürlükle ele alınması bugünün en büyük sorunlarından. Birey feminizmi, her bireyin feminizmi, yaşam tarzı feminizmi, siber feminizm, post feminizm gibi ortaklığı, toplumsallığı çağrıştıran çelişki tanımından alabildiğine kaçan, birey çelişkisi ve yaşam alanına indirgeyen bir durumla karşı karşıyayız.

Jineolojî Dergisi: *Cins sınırında tanımlanan feminist özne ile toplumsal kimliği ile tanımlanan politik özne arayışlarının bir çatışma ve ayrışmaya evrildiğini belirtebilir miyiz?*

Hêja Zerya: Bir çatışmanın olduğu doğru, ancak buradan çıkan ayrışmanın radikal bir özneleşme ve mücadeleye dönüştüğünü söylemek zor. Çünkü kafa karışıklığı etkilemekte veya tanımlanan feminist öznenin toplumla buluşma kanalları zayıf. Milyonları örgütleyebilen ve eyleme sürükleyen bir hareketlilik olmasına rağmen öncülüğü, mücadeleyi süreklileştiren bir mekanizma şekillenmiş değil.

Feminist hareket içinde uzun zamandır feminist özne tanımı etrafında önemli tartışmalar yapılmakta. Belli boyutları ile halen süren tartışmalardır. Kadının çoğul kimliğine vurguyu öne çıkararak veya cins ekseninde ısrar eden eğilimler vardır. Hannah Arendt gibi cins sınırlarında kalan tanım ve mücadeleyi eleştiren, kadının çoğul kimliklerine sahip çıkan bir mücadele perspektifini önemseyen dıştan değerlendirmeler de yapılır. Bell Hooks gibi siyah kadınların farklılığını gören, akademik zeminlerde devlet aklının tuzağına düşmeyen, yine erkeği de bilinçlendiren, dönüştüren kapsayıcı özneleşmeye dikkat çekenler vardır. Sabit kadın eksensizliği esas alanlar içinde bu gibi eleştiri ve önermelere tepki duyan eğilimler de vardır. Toplumsal eksene kayarsa feminist gündem ve mücadelenin zayıflayacağı, arka planda kalacağı düşüncesi bu tepkilere yön verir.

1985'te Chantal Mouffe bilimsel sosyalizme ve feminizme ortak eleştirel bir yaklaşım geliştirir. Sosyalist özne ile feminist özne tanımı ve kapsamını aşma zorunluluğunu dile getirir. Salt işçi sınıfı yerine farklı yapılanmaları da içeren çoğul sosyalist özneleri önerirken, feminizmin kadını cins kimliğine indirgeyen ve sabitleyen özne tanımını özcülük olarak eleştirir. Farklı aidiyetleri içeren “özcü olmayan feminist özne” tanımı üzerinde durur. Hegemonyayı çözümlenerek geliştirdiği radikal çoğulcu demokrasi mücadelesi içinde feminist özneyi; “Geleneksel özcü dışı kimlik yapıbozumuna tabi tutulmaksızın sosyal ilişkilerin çeşitliliğine dair tam bir kavrayış sağlanamaz; özgürlük ve eşitlik ilkeleri, tüm bu çeşitlilik arz eden sosyal ilişkiler alanlarını kapsamalıdır” biçiminde tanımlar. Bu çeşitliliğe denk düşen bir feminist özne tanımı yapar. Bu tanımı içeren mücadeleyi “çok çeşitli ve çoğul kadın taleplerini ve mücadelelerini sentezlemeye ve birleştirmeye çalışan radikal demokrasi stratejisi daha da zenginleşmiş olacaktır” biçiminde formüle eder. Bu çeşitlilik mücadelenin çeşitliliği, renkliliği ve çok yönlülüğü anlamına gelir.

Aynı yorumu yapan Judith Butler ise oluşmakta olan, tamamlanmamış politik özneyi cinsiyet ekseninde tartışır. Sabit kimliği aşma tartışması, cinsiyeti aşma adına kadın cinsini yok eden, politik özne olmaktan çıkararak bir yöne kayar. Özcü olmayan radikal demokrasi tanımında oluşmaya devam eden politik özne cinsiyete indirgenliği için hala ne olacağına karar verememiş cinsiyetsiz birey özne haline gelir. Chantal Mouffe'un toplumsal politik özne karakterini güçlendiren çeşitlilik üzerinden tanımladığı kadın kimliği, Butler'da çeşitli cinslere indirgenen, kararsız/belirsiz ve sınırsız cinsiyetli olur. Bu çerçeveye oturan queer eğilimle kadın, kadın olmaktan azade edilerek farklılığın konusuna indirgenir ve feminizmin öznesi olmaktan çıkar. Performatif ilke, norm haline gelen kadın-erkek cinsiyetini bozuma uğratarak aşarak çoklu cinsiyeti açığa çıkarma kurgusuna dayanır. Farklılıklara hareket alanı oluşturacak manifesto bu “çoğullaşma”nın yolunu gösterir.

Buradaki “çoklu” kimlik ile kadının toplumsallığını tanımlayan çoğul kimlik farklıdır ve birbiriyle karıştırılamazdır. Aynı şey olmayı aynı zeminde tanımlamak da mümkün değildir. Bu yüzden feminizmin politik öznesini tanımlamak kritik bir eşiği ifade etmekte ve çok önemlidir. Bu da çoğul kimliklerine sahip çıkan toplumsal özden beslenen kadın öznedir.

Jineolojî olarak bu yapma-bozma muğlaklığından kurtulan ve toplumsal tanımıyla örtüşen politik özneleşme ile ilgilimiz. Toplumsal özgürlük mücadelesine öncülük eden ve çoğul kimliğine sahip çıkan kadın kimlik tanımlamasını önemsiyoruz.

Günümüzde bunu kesişimsellik olarak tanımlayanlar da aynı gerçeği dile getirmekteler, yani aynı şey söyleniyor aslında. Bu kimliğin tarihsel oluşum süreçlerini aydınlatma, güncel verilerini açığa çıkarma, güçlendirme, kadın özgürlük hareketleri ve mücadelesinin gelişimine katkı sunma arayışındayız.

Feminist hareket için tarihsel geçmişi ve kazanımlarına sahip çıkmak, liberalizmin etkilerini aşarak özneleşmek ve radikal demokrasi mücadelesini geliştirmek ertelenemez bir görev. Cinsler arası çelişkinin çözümünü kriz düzeyinde dayattığı bu dönemi kaçırmamak ve çözüme öncülük edecek özneyi doğru tanımlamak, donatmak ve mücadeleye sevk etmek kadın hareketlerinin ortak sorumluluğu.

Jineolojî Dergisi: *İlginç olan bir nokta, ana akım söylem içinde radikal olmak marjinal olmakla eş tutuluyor. Ama jineolojî kadın mücadelesini değerlendirirken marjinalleşme ve liberalleşmeyi bir sorun olarak koyuyor. Buna paralel olarak 21. yüzyılı kadın özgürlük yüzyılı yapmak için radikal bir mücadeleye ihtiyaç olduğu da tespit ediliyor. Radikal bir kadın mücadelesinden kastınız ne?*

Hêja Zerya: Düşüncenin radikalliği yaşam ve mücadelede ispatlanır. Lenin'in teori gri pratik yeşildir, tespitine benzer bir gerçeklik. Liberalizmin modern, postmodern versiyonlarını ve feminist hareketi içten fethetme planını gören ve kapitalist sömürü düzenini güçlü çözümleyen feminist düşünür ve eğilimler var. Ancak güçleri ve örgütlülükleri parçalı veya liberal, modernist etki ile bireyci bir temsiliyet öne çıkıyor. Kuramsal düzeyde kapitalist, ataerkil sistem tahlilleri açığa çıkmakla birlikte sistem sınırlarını aşan bir politika, örgütlenme, eyleme yönelme, toplumla buluşma düzeyi gelişmedikçe, liberalizmin ideolojik sızmasına, devletleştirme saldırılarına karşı koyma zorlaşmaktadır.

Düşünür olma, akademik kalma, örgütü disiplinler görme ve uzak durma ya da sadece dar grup eğilimi ile belirlediği sınırlarda politika ve eyleme yönelme gibi sıralayabileceğimiz birçok nedenin yarattığı parçalılık var. Marjinal kalma hali bundan da ileri geliyor. Biri düşünür, konuşur, diğeri yapar; her türlü devlet şiddeti, işkencesi, katliamı, tecavüzünü göze alır, yani böyle politik özne olunabilir mi? Elini taşın altına koyan ve sistem karşıtı olmanın risklerini göğüsleyen olmak yerine, devletli sistemin imkanlarından veya mücadeleyle kazanılmış hareket alanlarından yararlanma ve o sınırı aşmama var. Feminist hareket içinde yoğunlaşan pozitif enerjiyi tutan, akıtmayan, negatif etkilemeler de az değil.

Düşünce, yaşam tercihi ve eylemde kapitalist modernite karşıtlığını bilinçli, örgütlü, mücadelecilik kılacak, yeşermenin tek seçeneği. Yoksa durgun suların kirlendiği gibi bir

kirlenmeye, sistem içileşmeye ve kendi kendini vurmaya dönüşebilecek hassas bir süreçtir. Çünkü dünya kan ağlıyor, rahat düşünmek, konuşmak, eylemek, yaşamak ahlaki ve vicdani sınırları zorlamakta. İnsan olup olmama, insan kalıp kalmamayı sorgulatan bir evredeyiz. Feminist gündem, politika, özneleşme bu dünya durumundan bağımsız, soyut tartışılmaz.

Marjinalleşme, liberalizmin bir tuzağı, devlet aklının bir oyunu, bu yüzden radikal demokrasi mücadelesine ihtiyaç var. Mücadele ayrıştırıcıdır, kimin söylem kimin eylem demokrasiden yana olduğunu ortaya çıkarır. Açıkça sessiz, hareketsiz kalmayı bir mücadele biçimi olarak önermeyi masumane karşılayamayız. Geçmişte sokakların radikalizmi ile birçok talebini devlet yasalarına dönüştüren direnişçi bir kadın geleneği var. Bu yüzden bireyci, grupçu eğilimleri aşarak dünyanın dört bir köşesinde süren kadın ve toplumsal özgürlük mücadelelerinin akışkan enerjisi ile buluşmak kadın yüzyılımız ve binyıllarımız için önemli.

Jineolojî Dergisi: *Liberal ve radikal çizgi belirgin bir ayrışma eksenini alıyor kadın mücadelesi açısından. 19. yüzyıldaki kadın hareketlerinin taleplerini liberal talepler olarak tanımlama ile günümüzdeki liberal feminizm tanımlaması arasında bir paralellik var mı? Liberalizmden ne anlıyoruz?*

Hêja Zerya: Liberal etki kadının özneleşmesinin, mücadeleyi radikalleştiren eğilimlerin önünü almanın her türlü yöntemine, siyasetine yoğunlaşan bir devlet aklı olarak devrededir. Özgürlüğü kaba eşitliğe indirgeme, hukuksal-yasal düzenleme ile sınırlandırma halen liberalizm sularında yüzen feminist eğilime damgasını vurmaya devam ediyor. Ancak en azından hareketin ilk dönemlerinde kadını kamusal alandan ve haklardan uzak tutan eve-erkeğe-aile-çocuk doğurma ve yetiştirme hizmetine güden ulus-devlet zihniyetine karşı çıkma durumu vardı. Fransız Devrimi'nin eşitlik, özgürlük talepleri kadınların radikal talepleri ve ölümü göze alan mücadele konusuydu. Toplumsal Sözleşme, İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi, ulus-devlet düzeni ve yasalarında kadını hiçe sayan zihniyete büyük isyan vardır. Kadının siyasette yer almasının önemini gören bir bilinç ve örgütlülük vardır. Biz de bugün siyasal alanda kazanımların bütün kazanımların kalıcılaşmasının temeli olduğunu dile getiriyoruz. Olympe De Gouges'un giyotini göğüsleyen radikalizmi ile günümüz karşılaştırıldığında neyin liberalizm neyin radikalizm olduğu daha net ortaya çıkmakta. Günümüzde hem toplumsal hem kadın özgürlük mücadelesinde önemli bir deneyim ve sorgulama düzeyi açığa çıkmışken devlet feminizmine yönelme kadın

mücadelesini bu radikal özden koparma, ulus-devlet ve küresel sermaye sistemine yamama anlamına gelir.

Jineoloji Dergisi: *Feminist hareketin genelde toplumsal hareketler içindeki yerini nasıl değerlendirebiliriz? Bir öncülük sorumluluğu üstleniyor mu, böyle bir perspektif var mı feminist hareket içinde? Yoksa bu öncü olma hali kendiliğinden ya da şöyle diyelim, kadın özgürlük sorununun kapsayıcı karakterinden mi kaynaklanıyor?*

Hêja Zerya: Dünya kadın mücadeleleri tarihinde feminist hareket önemli bir yer tutmakta. Feminist teori ve pratiğin geliştiği dönemlerde farklı ülkelerde ve toplumsal mücadelelerde örgütlenen ve özgürlük mücadelesi veren kadınlarla hem ilişki hem çelişki içinde yürüyen bir mücadele söz konusu. 1800'lerin sonu, Ekim devrimi, 2. Dünya Savaşı sonrası gelişen ulusal kurtuluş ve toplumsal mücadelelerde de karşılıklı birbirini etkileme yaşanır. Talep ve mücadele alanları aynı veya birbirine yakın olmasına rağmen ortak mücadele zemini, yöntemi, ittifaklar sınırlı veya yok gibidir. Belirttiğiniz gibi günümüzde öncü sorumluluk üstlenen bir durumdan bahsedemeyiz. Kadın özgürlük sorununun kapsayıcılığının yüklediği bir sorumluluk söz konusu. Ataerkil sistemde başlayan kırılmanın 3. Dünya Savaşı biçiminde yayıldığı bir dönemde cinsler arası çelişki kadın özgürlüğü temelinde çözümünü dayatıyor. Kürdistan kadın özgürlük hareketi bu savaşta kadınların bir cephe olduğunu söylüyor. Yani çatışan egemen erkek paradigması ile kadın özgürlük paradigmasıdır. Bu tarihsel çatışma ve dayatmadan hiçbir kadın özgürlük hareketi kaçamaz. İki yüzyılı aşan deneyim sahibi feminist hareket ise zaten kaçmamalı. Kadın mücadelesinin radikalliği ve feminist harekete radikalizmi dayatması da bu koşulların, paradigmalar savaşının ürünü.

Jineoloji Dergisi: *Bu beklenti neyin ürünü?*

Hêja Zerya: Çünkü feminist hareketin tarihi aynı zamanda radikal çıkışlarla örülür. Kitapta da işlemeye çalıştık; özgürlüğün yolunu siyaset yapma hakkı olarak tespit eden ve bu uğurda giyotine gitmeyi göze alan Olympe ve mücadele arkadaşları var. Suffragette (oy hakkı) hareketi ve mücadelesinde her türlü saldırı, taciz ve hakareti göze alanlar var. Açlık grevlerinde zorla yemek yedirildiği için yaşamını yitirenler var. Buna benzer oy hakkından kürtaj hakkına, eğitimden istihdam alanlarına, kamusal alanda yer almaya dönük eşit haklar, emek ve beden sömürsünü aşma konusunda önemli mücadeleler verilir. Zorlukları ve önemli kazanımları olan mücadelelerdir. Bugün takipçisi olanlar kadın ve toplum kırım-soykırım düzeninin durdurulması, aşılmasında daha etkili rol oynayabilirler. Kapitalist, ataerkil sistemde,

sömürüde bir azalma, aşılma durumu olduğunu düşünmek ve bunu yaymak büyük bir yanılgıdır. Küresel sömürü ve devletli sisteme hizmet eder. Devlet ve iktidar her türlü silahı kuşanarak kadın ve halklar katliamına kilitlenmiş durumda. Bu katliamı görmek ve aşma mücadelesinde ideolojik netlik, politik kararlılık ve özgürlük taleplerinde ısrar gereklidir.

Jineolojî Dergisi: *Özellikle Avrupa dışındaki kıtalarda gelişen toplumsal mücadeleler ve bu mücadeleler içerisinde yer alan kadın örgütlenmeleri var. Kadın mücadelesinin diğer kıtalardaki gelişim biçimi, bu mücadele alanlarında feminizmle kurulan bağlar, kadının özgürlük arayışını etkileyen hususlar üzerine ne düşünüyorsunuz?*

Hêja Zerya: Feminizmin orta sınıf karakteri ile diğer kıta ve ülkelerde gelişen ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelelerinin yoksul, işçi ve emekçi kesime, kadınlara dayanma gerçeği var. Feminist hareket ile sosyalist, ulusal kurtuluş mücadelesi içinde yer alan kadınlar arasında çelişki ve çatışmalar hep olmuştur. Diğer yandan sınıfsal mücadele ile bağ kuran feminist hareketler gelişse de öncelikleri değişken, etki alanları sınırlı kalır. Batı merkezli, beyaz, egemen, oryantalist yaklaşımlar ortak mücadeleyi sınırlar. 19. yüzyıldan günümüze karşılıklı birbirini etkileyen, harekete geçiren bir diyalektikten de bahsetmek mümkün.

Sömürge ülkelerdeki kadın-toplum soykırımı, emek-beden sömürüsü, ekolojik yıkım ile Batı modernite merkezlerinde yaşanan sömürü, “sosyal devlet” düzeni arasında bağ kurmada yaşanan zayıflık ortak mücadeleyi zorlaştıran temel noktalardan biridir. Dönemsellik ve dayanışmayı aşan stratejik ilişki düzeyine ulaşma ihtiyacı kadın özgürlük hareketleri ve feminist hareket için güncelliğini korumaktadır. Jinerjinin sistem karşıtı mücadeleyi ören ağlar içinde devletleri hizaya getiren gücüne yoğunlaşmak öncelikli konular arasında.

Toplumsal değerleri, kültürleri, inanç ve öz direniş geleneklerine dayalı gelişen kadın kurtuluş/özgürlük mücadelelerinin farklılığını gören ve kabullenen, bu hareketlerden öğrenme mütevazılığını geliştiren feminist hareket çok önemli. Ulusal kurtuluş ve toplumsal özgürlük mücadelesi içinde yer alan kadın özgürlük hareketlerini dışalamak demokratik kadın mücadelesi ve ittifakını zayıf düşürür. Bu hareketleri milliyetçi veya kadın gündeminden uzaklıkla suçlamak yerine nasıl bir sömürü ve kırım sistemi ile karşı karşıya olduklarını anlamak ve mücadele birliğini geliştirmek tarihten ders çıkarmaktır. Bu konuda belli bir arayış olmakla birlikte, yeterlidir diyemeyiz.

Jineolojî Dergisi: *Feminizm bugün kapitalist, ataerkil devletlerin savunma bakanlarından katı Katolik kiliselerin papazlarına kadar her yerde kullanılan, çağımızın en revaçta olan politik tutumlarından ve kavramlarından biri haline geldi. Bu durumu kadın özgürlük mücadelesinin geleceği açısından nasıl ele almak gerekiyor? Kadınlar açısından feminizmin ana akımlaşması bir kazanım mı ya da temkinli yaklaşmamız gereken bir durum mu?*

Hêja Zerya: Feminizm ticarileştirilemez, modaya dönüştürülemez, devletlerin kırım siyasetinin örtüsü, oyuncağı haline hiç getirilemez. Bunu boşa çıkaracak farkındalığa sahip bir gelenek temsili vardır. Feminizmi radikal toplumsal zeminden koparıp tamamen devletleştirme amacı taşıyan bir özel ya da açık savaş politikasının ifadesidir ana akımlaşırma. Geçenlerde Duvar Gazetesi'nde bir kadın yazar "devletlerin feminist dış politikası" üzerine bir yazı kaleme almıştı. Daha çok kadını "devlet adamı" yapalım, devletin görünen yüzü kadın olsun diyor. Savaşlara, katliamlara, işgallere, göçlerle kadim toprakların insansızlaştırılmasına kadın öncülük yapsın aklını bir kadın veriyor. Maskesi düşen, makyajı bozulan erkek sistemini kadınla maskeleyerek, makyajlamak istiyorlar. Korkunç bir aldatmaca, yanılısma ve yanıltma oyunlarının piyasaya sürüldüğünü gösteriyor. Bu oyunun figüranlığını kadınlara yaptırmak istiyor erkek egemen sistem.

Feminizmle devletin ne alakası olur demeyelim, üzerinde durduğumuz konularda da vardı. Radikal eğilimi törpüleme, liberal eğilimi güçlendirme ve kadın özgürlük gündeminden saptırma amaçlı 1970'lerden beri üzerinde çalışılan bir proje: Devlet feminizmi. Akademik zeminler, uluslararası konferanslar, feminist kıta birlikleri, mikro kredilere bağlanmış projelerle ülkelere sokulan sivil toplum örgütleri vb, "siyasete bulaşmayan" kadın dayanışma, yardımlaşma, istihdam alanları hepsi bu projenin bir parçası.

Kadın kimliğini yok etme üzerine ileri sürülen ideolojik yönelimler, parçalı marjinal gruplar, hükümetlerin ret-kabulüne bağlanmış sözleşmeler, yasa-devlet sınırında gidip gelen talep ve hak gaspları, feminizmin tutulmak istendiği sınırı ortaya koymakta. Devlet ve iktidar sınırlarını aşan feminizme yer yok bu sınırlar içinde. Öznellik, özgürlük, ideoloji, örgüt ve eylem konusunda kafalara sokulan muğlaklık, bireycilik, cinsiyetçilik sistemin özel harp dairelerinde kurgulanıp ileri sürülüyor. Buna gerek kalmamış, akademik zeminlerde besledikleri, yön verdikleri sözcüleri tarafından açıktan hayata geçiriliyor. Dıştan değil, feminist hareketin kendi içinden geliştiriliyor.

Gidişat çok tehlikeli tabii, birey ve devlet sınırlarına çeken her düşünce ve eğilime karşı topluma, örgüte, sokağa yönelmek önemli bir tedbirdir. Küresel hegemonik güçler tarafından finanse edilmek yerine, toplumsallığına, emeği ve bedenine sahip çıkma mücadelesi ile kendi yarattığı imkanlara, kadın ve toplum gücüne dayanmak erkek egemen aklın ve siyasetinin tuzaklarını boşa çıkarabilir ancak.

Jineolojî Dergisi: *Peki feminizmin ana akımlaştırılmasına karşı radikal feminist mücadelenin örgütlenme düzeyi, potansiyelleri nelerdir?*

Hêja Zerya: Bir savunmasızlık pozisyonu var. Saldırı, aldatmaca ve yönelim çok yönlü. Saldırının derinliğini kavrayan kesimler parçalı, dönemsel hareketlenme ile sınırlı. Bundan uzak olanlar da tali gündemlerle meşgul. Çok açık ifade etmek gerekir ki, feminizmin esas gündemini özgürlüğü cinsel tercihe indirgeyen eğilimlere terk etmemek gerekir. Kadın özgürlük sorununu, ataerkil şiddet ve tecavüz sistemini gündemden düşürmek ayağına balta vurmaktır. Günlük, şiddet, tecavüz, katliam, savaş ve kırımla kadın üzerine gelen, halkları soykırıma tabii tutan küresel sömürü, ataerkil sistemin bırakalım aşılmasını biyoiktidara dönüşerek hücrelerine kadar insanı, kadını teslim alma sistematik bir siyaset haline gelmiştir. Bu iktidarcı, sömürü sistemine karşı örgütlü ve eylemli dönüştürücü güç olmak varoluşun tek koşulu gözüküyor.

3. Dünya Savaşı koşullarında emek, adalet, özgürlükten yana strateji, örgüt, eylem sahibi olarak sistem karşıtı tavırda net olma zamanı. Kırım ve katliam düzenine karşı radikal mücadeleye öncülük etmesi gereken kadın hareketlerinin durdukları nokta, ürettikleri politika ve hareketin yönü çok önemli, çok hayati...

Toplumsal sorunları da içeren milyonları bulan kıtalararası eylemler tüm dünyanın gündemine kadın katliamlarını taşıdı. Kapitalist sömürü ile ataerkil sistemi çözümlenerek liberalizmin kangrenleşen etkisini aşmak isteyen farklı kesimler “Yüzde 99 İçin Feminizm” adlı bir manifesto etrafında birleşti. Şilili feministler Las Tesis danslı protesto eylemi ile kadına karşı cinsel şiddeti, partileşme tartışmaları ile radikal örgütlenme zorunluluğunu gündeme taşıdı. Anti-kapitalist, anti-sömürgeci, anti-faşist perspektifin eylem ruhunu sokakla buluşturan adımlar var. Rojava kadın devrimini savunan, Zapatistalarla buluşan feminist çevreler var. Sistem karşıtı radikal çıkış zemini oldukça güçlü. Bu gücü fikir-zikir-eylem birliği ile toplumsallaştırma yolları zengin bir yelpazede gelişebilir.

Son yıllarda sanal medya üzerinden örgütlenen feminist eylemler yaygınlaştı. Kadına karşı şiddet, tecavüz, katliamı gündeme taşıyan küresel eylemleri geliştirmek bu yolla

daha kolay olmakta. #Me Too gibi uzun süreyi kapsayan eylemler, hashtag eylemlilikleri bir tepki, toplumsal hareketlenme yaratmış olmakla birlikte sokağın yarattığı toplumsal ruh, devlet şiddetine direnme, farkındalık ve bilinçlenmenin yerini alması zor. Toplumsal direnme ve eylem gücünü oturduğu yerden bir tıklama ile eyleme dönüştürme biçimleriyle karşılaştırmak mümkün değil. Bireysel, konformist, teknik kalan, kolektif bir iradeyi yansıtsa da kolektif ruh, düşünce, eylem ve yaşamı örme gücünden yoksundur. Eylemlerin biçimi gibi etkisi de hızla uçup gidebilir.

Eylem, eğitim, örgütlenme ve yine eyleme dönüşen sıkı bağ kurulabilirse bu tür eylemlerin etkileme, toplumsal değişimde rol oynama düzeyi güçlenebilir. Devletli sistemi, toplumu çok zorlamayan bu tür eylemler ancak sokaklarda milyonları buluşturan bir zemin örerse anlamlı olur. Yoksa genel bir eylem biçimi ve eğilimine dönüşürse kadın özgürlüğü ve toplumsal dönüşümde rol oynayan öncülük ve örgütlülüğe götürmez, hatta engel olur. Sömürüyü ve sömürüye karşı duruşu sanallaştırma tehlikesi taşır. Bu dengenin iyi tutturulması teknik imkanlardan yararlanmayı toplumsal enerjiyle buluşturmaya bağlıdır.

Jineolojî Dergisi: *Feminist hareket içerisinde kafa yoran kadınların tahlilleri, mücadeleleri, arayışları ve örgütlenmeleri ile nasıl ilişkililiyor jineolojî? Jineolojînin günümüzdeki feminist mücadeleye katkısı ne olabilir?*

Hêja Zerya: Feminist hareket ideoloji-kuram, politika, örgütlenme ve mücadele deneyimi zengin ve geniş olan bir hareket. Farklı halklardan, kültürlerden kadın direniş deneyimlerinin karşılıklı etkileşimlerinin de yarattığı bir renklilik var. Jineolojî de kadın hakikatini aydınlatmada bu deneyimi incelemekte, bir mücadele perspektifi ve eylem alanı olarak artı ve eksilerini analiz ederek kadın devriminin hizmetine sunma çabası içinde. Kadın ve direniş tarihinden, kuram ve eyleminden sonuçlar çıkararak geçmişimiz, günümüz ve geleceğimizi aydınlatma arayışındayız. Bilinçli, hedefi net radikal düşünce ve eylemin yüzyıl geçse de sonuç aldığını gösteren Olympe gerçeği kadınların siyaset alanına akabilmesinin önemli kilometre taşlarından biri. Böyle nice örnek var ataerkil sistem karşısında boyun eğmeyen ve kazanan...

Kadın tarihi, küresel sömürü ve kapitalizmin, ataerkil sistem ve farz kıldığı hiyerarşik ilişkilerin aydınlatılması, aşılmasına dönük farkındalık yaratma, örgütlenme, eyleme yönelen hummalı çalışmalar var. Derya gibi bir külliyat... Bu külliyattan yararlanma, boşluk bıraktığı yönleri anlama, tamamlama ve paylaşma çabalarımız var. Katkımız modernist kalıpların kırılması ve aşılması, farklı coğrafyalardan kadın deneyimlerinin buluşması ve kadın devrimine jinerjik akışı sağlayacak aydınlanma ve arayışı

güçlendirmeye dönüktür. Ataerkil sistem tuzaklarının, liberalizmin politik oyunlarının, sızmalarının parçaladığı enerjinin aynı okyanusa akan ırmaklara dönüşmesine katkı sunabilmektir. Bu okyanus, kadın modernitesi ve kadın devrimleri yüzyılıdır.

Bir kadın modernitesi olarak şekillenen demokratik modernitenin inşasında kadın özgürlüğü ve mücadelesi turnusol kağıdı rolünde. Sistemiçi veya sistem-karşıtı olmada belirleyici. Devlet ve iktidar karşıtı hareketler içinde feminist hareket radikal karakter taşıdığında önemli açılımlara öncülük edebilir. Bu iddiayı taşıyan kadın özgürlük hareketleri, örgütlenmeleri veya şahsiyetleri ile demokratik kadın ittifakını öreerek erkek egemen sistemdeki kırılmayı derinleştirmeye katkı sunabilir. Jineoloî bu paradigmal, devrimsel zemini güçlendiren, aydınlatan ve kadın hareketlerinin toplumsal enerjisinin açığa çıkması ve buluşmasına katkı sunan bilgi ve bilimin kaynağı. Feminizm de bu kaynaktan güçlü beslenebilir, yüzyılın özgürlük akışına güçlü katılabilir.

Jineoloî Dergisi: *Daha konuşacak çok konu var ama şimdilik burada duralım. Çok teşekkür ederiz zaman ayırdığın için.*